CLAUS

per a la detecció de situacions de risc, violència i discriminació contra dones LTBI+

Claus per a una intervenció segura, inclusiva i lliure de discriminació.

Àmbits estratègics

Social · Laboral · Sanitari · Educatiu · Jurídic

www.felgtbi.org

FELGTBI+

Federación Estatal de Lesbianas, Gais, Trans, Bisexuales, Intersexuales y más

Idees clau

- La vulnerabilitat deriva de l'estigma, la discriminació, les barreres institucionals i la desigualtat estructural.
- La intervenció ha de partir d'una mirada interseccional.
- Intervenir bé també és prevenir: respectar la identitat, garantir la confidencialitat, no revictimitzar i coordinar recursos redueix el dany i millora la protecció.

◇ Comprendre la violència contra dones LTBI+

No són fets aïllats, sinó que s'inscriuen en un sistema social travessat pel patriarcat, la cisheteronormativitat i l'acenonormativitat. **No es limita a la violència física**: inclou la invisibilització, la negació, la patologització, el control i l'exclusió institucional. Pot ser física, psicològica, sexual, econòmica, digital, simbòlica o institucional.

Violència intragènere: en relacions afectives o sexuals entre persones del mateix gènere. Pot incloure control, aïllament, violència psicològica, sexual o econòmica, violència digital i outing forçat. És una forma invisibilitzada i amb pocs recursos.

Delicte d'odi per LTBI-fòbia: infracció penal motivada per prejudicis cap a la pertinença real o percebuda al col·lectiu LTBI.

Marc de drets i obligacions professionals

- La protecció deriva del marc dels drets humans, la igualtat i la no-discriminació.
- Són titulars plenes de drets i han d'accedir a l'atenció i als recursos sense discriminació.
- Respectar el nom, els pronoms, la identitat i l'autodeterminació corporal.
- La violència intragènere no està inclosa en la LO 1/2004, tot i que compta amb altres vies de protecció (Codi Penal, legislació processal i Estatut de la Víctima).
- Tots els sectors han de prevenir, detectar i actuar davant la violència i la discriminació.
- Llei 4/2023: reforça la formació, els protocols inclusius, l'atenció integral i els entorns segurs.

◇ Factors de risc i barreres d'accés

Factors de risc: rebuig familiar o social; outing; absència de xarxes de suport; precarietat i dependència econòmica o afectiva; deteriorament de la salut mental; trajectòries prèvies de violència o trauma i violència institucional.

Barreres d'accés freqüents: formularis binaris; llenguatge no inclusiu; falta de formació professional i de protocols inclusius; por de no ser creguda; patologització; recursos no adaptats; escassa coordinació; falta d'espais segurs i de referents visibles; presumpció d'atracció sexual o romàntica com a experiència universal.

Barreres per sector

Social: recursos fragmentats, escassa atenció especialitzada, barreres administratives i derivacions insegures.

Laboral: invisibilització com a autoprotecció, risc de represàlies, discriminació en la selecció i la promoció i actituds LGTBIfòbiques.

Sanitari: enfocament cisheteronormatiu i biaixos en l'atenció.

Educatiu: invisibilització, falta de reconeixement institucional, currículums no inclusius i absència de referents segurs.

Jurídic: desconfiança, por de la revictimització, obstacles procedimentals i dificultat per reconèixer la violència intragènere o els delictes d'odi.

Vulnerabilitats específiques: dones lesbianes

- Invisibilització de les relacions quan no encaixen en el model heterosexual normatiu.
- Violència intragènere no reconeguda, minimizada o sense recursos específics.
- Presumpció d'heterosexualitat en l'atenció professional.
- Prejudici que «no tenen pràctiques de risc», traduït en menys informació i prevenció.
- Risc d'aïllament, negació de la identitat i pràctiques discriminatòries.

Vulnerabilitats específiques: dones bisexuals

- Invisibilització de l'orientació sexual.
- Dificultats per identificar violències específiques.
- Exposició a violència en relacions amb homes i amb dones.
- Hipersexualització, fetitxització i estereotips d'«indecisió» o «promiscuïtat».
- Discriminació en l'entorn LGTBI+ quan mantenen relacions amb homes.

Vulnerabilitats específiques: dones trans

- Més exposició a la violència i als delictes d'odi.
- Falta de reconeixement del nom i del gènere sentit.
- Patologització i curiositat invasiva sobre els cossos.
- Exclusió educativa i laboral des de joves, amb més precarietat econòmica.
- Més exposició a violència sexual i psicològica, fetitxització i tracte denigrant.
- Falta de xarxes de suport i de referents institucionals segurs.

Vulnerabilitats específiques: dones intersexuals

- Intervencions o cirurgies no consentides dirigides a «normalitzar» els cossos.
- Patologització i invisibilització en entorns sanitaris i administratius.
- Ús d'enfocaments binaris que no reconeixen la diversitat corporal.

Vulnerabilitats específiques: dones asexuals i arromàntiques

- Invisibilització, qüestionament o pressió per establir relacions sexuals i/o romàntiques.

◇ Detecció primerenca

Els senyals d'alerta poden ser subtils i estar travessats per estratègies d'ocultació.

Poden manifestar-se com: canvis de conducta o aparença; ocultació de la identitat; aïllament; hipervigilància; ansietat; tristesa; relats fragmentats o contradictoris; evitació de serveis o espais; pressió per establir relacions sexuals o romàntiques; consum problemàtic de substàncies; ideació suïcida o conductes autolítiques.

Possibles indicadors de delicte d'odi: insults, amenaces o actes que vinculen l'agressió amb la pertinença real o percebuda al col·lectiu LTBI+.

Indicadors per sector

Social: demanda urgent d'habitatge o suport econòmic, ruptura de xarxes o aïllament.

Laboral: ocultació sistemàtica, evitació d'activitats, ansietat davant de persones amb responsabilitat o estancament professional.

Sanitari: lesions repetides, malestar emocional persistent, evitació de revisions o dificultat per parlar de la parella o de l'entorn.

Educatiu: absentisme, baix rendiment, assetjament, retraïment, canvis de conducta o por davant de determinats espais.

Jurídic: por intensa de denunciar, minimització de les amenaces o relat condicionat per la vergonya o la por.

***** Alerta urgent**: ideació suïcida activa, consum problemàtic de substàncies o violència física reiterada.*

◇ Com actuar

Principis d'actuació:

- Avaluació del risc i protecció immediata.
- Acompanyament emocional i derivació a recursos especialitzats.
- Coordinació entre serveis i treball en xarxa.
- Confidencialitat i creació d'espais segurs.
- Informació sobre drets, recursos i vies d'actuació.

Actuació per sector

Social: valorar el risc, activar recursos urgents i dissenyar un seguiment individualitzat.

Laboral: activar protocols interns, documentar els fets, adoptar mesures cautelars i evitar represàlies.

Sanitari: valoració clínica integral, documentar signes de violència i derivació especialitzada.

Educatiu: activar el protocol antiassetjament, protegir la víctima, donar suport i fer-ne el seguiment.

Jurídic: informar sobre els drets, activar mesures de protecció i valorar el delicte d'odi.

*** Si la dona ve amb la parella, s'ha de garantir una entrevista individual. En cas de violència de parella, s'han de suspendre les intervencions conjuntes.*

Evitar: qüestionar la identitat o el relat, forçar la visibilitat, fer preguntes morboses o invasives, patologitzar i derivar sense consentiment informat.

◇ Prevenció i bones pràctiques

Principis transversals:

- Enfocament de gènere, diversitat, interseccional i individualitzat.
- Respecte, autonomia, seguretat i no-discriminació.
- Ús d'un llenguatge inclusiu i no estigmatitzant.
- Respecte al nom, els pronoms i la identitat.
- Prevenció de la revictimització.
- Espai segur, privacitat i confidencialitat.
- Formació específica del personal.

Bones pràctiques per sector

Social: recursos especialitzats, acompanyament i coordinació amb entitats LTBI+.

Laboral: polítiques de diversitat, canals segurs de denúncia i prevenció de represàlies.

Sanitari: formularis adaptats, anamnesi no prescriptiva i no patologització.

Educatiu: currículums inclusius, educació afectivosexual, professorat format i protocols visibles.

Jurídic: comprensió del delicte d'odi i de la violència intragènere i accés a mesures de protecció.

Protegir els drets de les dones LTBI+ és una obligació institucional i una condició bàsica per a una atenció professional de qualitat.

FELGTBI+

info@felgtb.org | +34 913 604 605
Chinchilla, 44. 1º Ext Izq. 28013 Madrid

MINISTERIO DE IGUALDAD

SECRETARÍA DE ESTADO DE IGUALDAD Y PARA LA ERRADICACIÓN DE LA VIOLENCIA CONTRA LAS MUJERES

DELEGACIÓN DEL GOBIERNO CONTRA LA VIOLENCIA DE GÉNERO